

CAO COSTOYA, David; GINEBRA i MOLINS, Rafel (eds.). «Les epidèmies a Osona (segles XIV-XXI)». *Ausa*, 2021, 30 (187-188). DOI:10.34810/ausav30n187id400774.

La revista *Ausa* ha publicat un monogràfic dedicat a les epidèmies que han afectat la comarca d'Osona des del segle XIV fins al segle XXI. Aquest volum, titulat «Les epidèmies a Osona (segles XIV-XXI)», editat per David Cao i Rafel Ginebra, reuneix una sèrie d'estudis interdisciplinaris que ofereixen una anàlisi històrica i arqueològica dels episodis epidèmics a la demarcació. La compilació d'aquests treballs és especialment rellevant en el context actual, marcat per la pandèmia de la COVID-19, i demostra com la història pot aportar perspectives valuoses per comprendre i gestionar crisis sanitàries presents i futures.

La presentació del monogràfic destaca la relació entre la investigació històrica i les preocupacions contemporànies, posant de manifest que l'interès per les epidèmies ha augmentat arran de la situació pandèmica recent. Així, els editors fan una crida als lectors perquè aprofitin aquests estudis per reflexionar sobre la gestió de les malalties infeccioses i la seva influència en la societat al llarg del temps.

En aquest volum, a través de 10 articles, es presenten diverses crisis epidèmiques que han afectat Osona, des de la pesta negra fins a la grip espanyola i el tifus durant la Guerra Civil espanyola. Un primer treball, a càrrec d'Imma Ollich i Antònia Díaz-Carvajal, presenta la pesta del segle XIV a l'Esquerda de Roda, un cas únic d'evidència arqueològica a Osona, amb enterraments massius datats per radiocarboni, on es destaca la importància de l'evidència física en la comprensió de les epidèmies medievals. Continuant amb aquesta època, Carles Puigferrat i Oliva Aborda, en un treball centrat en el període 1348-1500, la seqüència temporal de crisis demogràfiques a Vic, relacionant-les amb epidèmies, fams i guerres, i amb l'impacte devastador de la pesta negra en la població.

Tot seguit, Francesc de Rocafiguera Garcia examina les mesures preventives i palliatives adoptades pel Consell Municipal de Vic davant el risc epidèmic durant els segles XV i XVI, oferint una visió deta-

llada de la gestió local de les crisis sanitàries. En aquest mateix sentit, Xavier Solà Colomer analitza les estratègies de contingència i prevenció de la pesta bubònica implementades a Rupit en el període que abasta des del segle *xvi* fins al segle *xviii*, subratllant les limitacions de les mesures sanitàries de l'època i la importància creixent dels professionals mèdics. Continuant en el mateix període, Anna Bach Gómez i Elisenda Foradada Vilarrasa ens ofereixen una perspectiva de l'anomenada muralla del morbo de Vic, un clos construït a partir del segle *xiii* que envoltava la ciutat medieval i els ravals que van sorgir en aquell temps i que fins al segle *xix* va constituir una barrera física i conceptual davant les crisis epidèmiques.

Francesc Roma i Casanovas analitza els episodis de malalties contagioses dels segles *xvii* i *xviii* a Osona i el Ripollès, centrant-se en la gran pesta de 1650-1654 i la pesta de Marsella de 1720-1724. L'estudi destaca les diferents estratègies adoptades per afrontar aquestes crisis, influenciades pel canvi de règim polític després de la Guerra de Successió. Una perspectiva sociopolítica que també inspira el treball de Maties Ramisa Verdaguer, que, centrat en el segle *xix*, aborda els efectes de les transformacions socials, polítiques, econòmiques i tecnològiques en la sanitat i les epidèmies i malalties endèmiques que van afectar Osona al llarg de la centúria, fent èmfasi en les mesures de prevenció i d'intervenció terapèutica en cada moment.

Amb un enfocament singular, Joan Arimany i Juventeny aborda en el seu article la resposta religiosa i popular a les calamitats que representaven les epidèmies. L'autor estudia com la influència de l'Església impulsava la població a fer rogatives i pregàries als sants intercessors. També mostra com, una vegada superada la crisi, la població expressava el seu agraïment amb exvots, dedicació d'altars, capelletes de carrer i construccions de significat religiós.

El monogràfic clou l'anàlisi històrica amb dos articles centrats en el segle *xx*. El primer tracta sobre l'epidèmia de grip espanyola a Osona (1918-1920). L'autora, Alba Masramon Cruzate, fa una aportació innovadora a l'estudi de l'impacte d'aquesta epidèmia en abordar la incidència d'aquest episodi en tretze municipis osonencs. A partir de la documentació consultada al Registre Civil, als arxius de les poblacions estudiades, a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic i a l'Arxiu Comarcal d'Osona, quantifica el nivell d'afectació de la malaltia i la resposta per part de la societat civil, les institucions i la mateixa Església. El segon treball fa referència a un episodi de febre tifoide a la clínica militar de Vic l'any 1938. El treball, signat per Cinta Sadurní Bassols, Paola Galbany Estragués i Glòria Gallego Caminero, analitza les causes del brot infecciós, així com les mesures terapèutiques emprades, fent un balanç de la importància social de la malaltia, tot tenint en compte la circumstància de guerra que es vivia en aquell moment.

A més dels deu articles principals, el monogràfic inclou dos treballs complementaris. Jaume Terradas ofereix una reflexió sobre les interdependències entre la salut humana i l'ambiental, recordant la importància de considerar factors ecològics en la gestió de les cri-

sis sanitàries. Montse Verdaguer recull testimonis de l'impacte de la COVID-19 a Osona, contribuint amb un corpus documental que serà una eina important per a futures investigacions històriques.

La revista *Ausa* també incorpora un motiu artístic, a càrrec de Marià Dinarès, amb obres que simbolitzen un viatge de la foscor a la llum, que constitueix tota una metàfora sobre l'esperança d'un futur millor.

Així doncs, aquest dossier de la revista *Ausa* ofereix una valuosa contribució a la història de les epidèmies, no només per la seva profunditat i rigor, sinó també per la seva rellevància en el context actual. Els editors i autors han aconseguit crear un volum interdisciplinari que no només documenta el passat, sinó que també proporciona eines per reflexionar sobre el present i el futur de les crisis sanitàries. La combinació d'evidència documental, arqueològica i testimonial fa d'aquest recull d'articles una referència indispensable per a estudiosos de la història de la medicina i les ciències socials.

Pasqual Bernat López

Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, IEC, Barcelona

ORCID: 0009-0005-7180-7754